

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници

Општина Сарај

Проект: Здружени сили за заеднички интереси

Март 2017

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

Содржина

Вовед.....	3
За општината.....	4
Методологија за изработка за годишната програма.....	14
Приоритетни активности за општина Сарај дефинирани на граѓанските форуми	16

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

Вовед

Проектот „Здружени сили за заеднички интереси“ е проект во реализација на ЦОСВ – Прилеп во рамките на ИПА Програмата за поддршка на граѓанското општество и медиуми 2014 при Делегацијата на Европската Унија во Скопје.

Општата цел на проектот е: Зајакнување на влијанието на граѓанското општество во унапредувањето на односите во заедницата преку партиципативна демократија.

Специфични цели се: i) Поддршка на процесот на градење на доверба во заедницата преку согледување на заедничките интереси на заедницата ii) да се стимулираат акции на локалните заедници за учество во процесите на донесување на одлуки на локално ниво iii) да се зајакнат капацитетите на локалните граѓански организации во анализа и застапување засновано на докази преку вмрежување на засегнатите страни.

Градењето на годишната програма за заеднички интереси е процес кој е во рамките на втората компонента за проектот: Воспоставување на механизми за консултации за идентификација на заедничките интереси во заедницата каде што 12 менторски организации иницираа основање на општинско тело за идентификација на заедничките интереси на заедницата составен од членови од општинскиот совет, политичките партии, комисија за интернетни релации (во општините каде што ја има формирано) и граѓанско општество. Телото го координираше процесот на идентификација на заедничките потреби и учествуваше во процесот на изготвување на годишната програма.

Оваа програма пред се е наменета за етничките заедници кои живеат на територијата на општина Сарај и предвидува нивно вклучување во општествениот, социјалниот и образовниот процес на ниво на вклучување во процесите на носење на одлуки во локалните заедници.

Овој процес започна етапно, и вклучи средби со граѓани – **форуми**, кои беа реализирани во општина Сарај на кои се разговараше за приоритетите, проблемите и решенијата со кои граѓаните од различните етнички заедници се сретнуваат.

Од особена важност е формираното општинско тело во рамките на овој проект кое беше присутно со свои претставници на сите форуми и активно учествуваше во работата на групите кои беа креирани како најпотребни во областите на: образование, социјална заштита и животна средина.

Секоја од групите беше претставена од релевантни учесници и институции кои се тесно поврзани со дефинираната област.

Оваа програма ќе биде предадена на Советот на општина Сарај пред се на разгледување, а подоцна за периодот 2018 и за реализација. Оваа програма е препорачливо да се разгледува во ноември 2017, како за истата би се планирале средства во буџетот на општината и во 2018, се очекува незина реализација.

Експерт при проектот

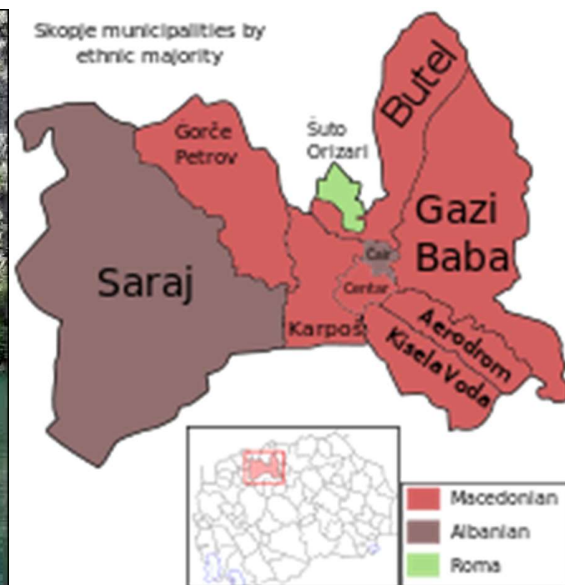
Зоран Стојковски

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

За општината

Собранието на РМ со Законот за територијалната поделба на Република Македонија на 13 Декември 1996 година ја формира новата општина Сарај.

Од 2004 година со Законот за територијална организација на локалната самоуправа во Република Македонија ("Службен весник на РМ" бр 55/04 член 10) општина Сарај заедно со поранешната општина Кондово се преименува во нова Локална Самоуправа - општина Сарај во рамките на градот Скопје како една од 10-те општини на градот со вкупно 35 408 жители и 27 населени места: Горна Арнакија, Долна Арнакија, Бојане, Буковиќ, Дворце, Глумово, Грчец, Горно Свиларе, Долно Свиларе, Радуша, Рудник Радуша, Рашче, Копаница, Крушопек, Кондово, Семениште, Сарај, Горно Љубин, Долен Љубин, Чајлане, Паничаре, Раовиќ, Горна Матка, Долна Матка, Шишево, Ласкарце и Лока во кои живее претежно Албанско население но живеат и Македонци, Бошњаци, Роми и други во незначителен број. Населбата Сарај претставува административен центар на општината.

1.1. Географски карактеристики

Општината Сарај се простира на северозападниот дел на град Скопје на околу 10 км од центарот на градот. Се граничи со општините Горче Петров (исток), Јегуновце и Желино (запад), Сопиште и Карпош (југоисток). Таа се наоѓа во кањонот Треска, во нејзиниот јужен дел, на падините на планината Жеден, во југозападниот дел и долж долината на реката Вардар навлегувајќи во Дервенската низина на исток. Нејзината вкупна територија изнесува 240 км². Се смета за средна/голема рурална општина, со густина на населеност од 149 жители на км². Низ неа проаѓа коридорот 8. Нејзини карактеристики се: СРЦ Сарај, езерото Треска, кањонот на Матка, Старата џамија на Хусеин Шах од 15 век и црквата Св. Андреа од 14 век.

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

1.2. Геоморфолошки и геолошки карактеристики

Територијата на општината се состои од рамничарски области со обработливо земјиште и пасишта, како и со стрмни планински области со специфични карпести делови со рановиден минеролошки состав. Геолошките формации се состојат од алувијални и делувијални седименти.

1.3. Хидролошки карактеристики

Сливот на реката Треска започнува од 2000 м.н.в. на Стогово и Бистра. Реката надолу тече низ тесна или поширока долина, се до планината Караџица, каде минува низ клисура која добива кањонски карактер. Од десната страна на р. Треска, пред влезот на тесната клисура се појавува клисурата на р. Оча. Пред влезот на р. Треска во Скопската котлина се наоѓа клисурата Матка. Овие клисури и падини се составени од карбонатни стени, безводни или со повремени водени токови. Клисурите се длабоки долови, заклонети од секакви воздушни струења, поради што се многу топли и со висока воздушна влага. Клисурите и лепезите на нивните сливови не само што се извонредни геоморфолошки феномени, туку претставуваат и престојувалиште на специфични видови растенија. Тие бараат повеќе светлина, вода во почвата или воздушна влага. Затоа се слабо конкурентно - селективни, па опстануваат само таму, каде што не може да им конкурира рецентната вегетација. Таа вегетација и флора е реликт од некој геолошки период, а опстанала во засолништа како рефугиум.

1.4. Релјеф

Територијата на општина Сарај има ридско-планинска структура како и рамничарски области со обработливо земјиште и пасишта. Највисоката точка се наоѓа на Сува Гора - 1369 м. Најниската точка е с. Крушопек - 276 м надморска височина. По горното течение на реката Треска, под влијание на реката Вардар, на територијата на општината се среќаваат три специфични типа на релјеф. Првиот, во Скопската долина со рамен и низински релјеф, вториот тип е ридско планински и третиот е кањонот на Матка. Рефугиумот Матка се наоѓа во зона на термофилна вегетација и го завзема просторот пред излезот на р. Треска во Скопската котлина од 300 - 600 м.н.в. Теренот е многу стрм, со издигнати вертикални карбонатни стени, често и до 200 метри високи. Тој се протега од двете страни на реката Треска.

1.5. Климатски карактеристики

На територијата на општина Сарај зависно од алтитудата, постојат три климатски зони: топла континентална клима помеѓу 200 и 800 м.н.в., умерена континентална клима помеѓу 800 и 1100 м.н.в. и ладна континентална клима над 1100 метри надморска висина. Дождовите се најинтензивни во есен и пролет, додека пак во летниот период, особено во јули и август климата има ариден карактер. Просечната повеќегодишна температура на воздухот е 12,4 целзиусови степени. Најниската просечна месечна температура е забележана во јануари (0 целзиусови степени) додека пак најтопли месеци се јули и август, со просечна дневна температура повисока од 23 целзиусови степени. Најниска апсолутна температура е -21,9 целзиусови степени, а највисока е 40,3 целзиусови степени.

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

1.6. Население

Според официјалните податоци од Заводот за статистика на Р. Македонија и последниот попис на населението во 2002, општина Сарај брои 35,408 жители, 7,972 домаќинства и 7828 живеалишта/куќи.

Најголем дел од населението во општина Сарај е од албанска национална припадност 91.5, %, по што следуваат: Македонци со 3,88%, Бошњаци со 3,16 %, Роми 0,07 %, а останатите (Срби, Турци, итн.) националности во општината се застапени со помал процент

Табела Населението во општина Сарај според етничка припадност

Етничка припадност									
Општина	Вкупно	Албанци	Македонци	Турци	Роми	Власи	Срби	Бошњаци	Други
Сарај	35,408	32,408	1377	45	273	-	18	1,120	167

*Податоците се земени од Државен завод за статистика (2006)

По однос на приоритетите кои се дефинирани во оваа општина, од страна на работните групи во продолжение ја презентираме состојбата по области, превземено од официјалната веб страна:

Сообраќајна и комунална инфраструктура и услуги

Улиците на територијата на општина Сарај се главно асфалтирани, а само во некои населени места има неасфалтиран - макадам пат. Сообраќајниот систем пак во регионот на заштитените зони (Рашче) се состои од патен и железнички сообраќај. Системот на патната мрежа овозможува ефикасен екстерен и интерен сообраќај. На просторот околу заштитната зона постојат повеќе патни правци и тоа: од рангот на магистрални сообраќајници М-4 (Е-871)

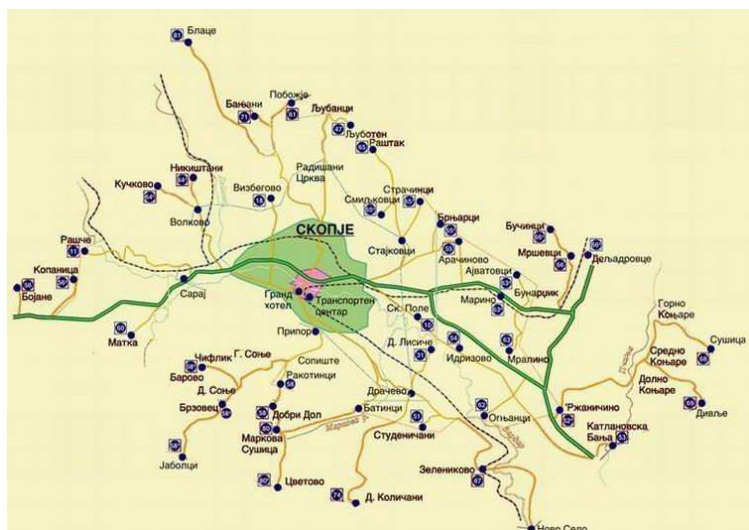
делница Скопје-Тетово (35км),

регионални патишта Р-403

делница Кондово - Дворце - Јегуновце - Теарце (28км).

Населбата Рашче исто така е поврзана преку локален пат со населбата Љубин, од десната страна на реката Вардар.

Железничката пруга од Скопје (Кондово) го следи со својата траса коритото на р. Вардар.

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

Водоснабдување и канализација

Главниот извор за водоснабдување во регионот на Скопје е регионалниот систем со зафатот на изворот Рашче. Ова е најиздашниот извор во земјата, којшто обезбедува квалитетна вода за пиење, за којашто не е потребно пречистување, со исклучок на дезинфекција, која се врши во станицата за хлорирање во Кондово. Селата Глумово, Грчец, Долно Свиларе, Кондово, Љубин, Матка, Рашче и Шишево се приклучени на системот; селата Арнакија, Бојане, Буковиќ, Копаница, Крушопек и Ласкарци се во фаза на обезбедување на пристап до водоводната мрежа (главниот цевовод обезбедува приклучување на локалните системи кои се во изградба, а се во надлежност на Општината); останатите населби добиваат вода за пиење од локални извори и од бунари.

Tabela br.12 *Naselenie priklučeno na regionalniot i na lokalnite vodovodi*

Opština	Nasele nie	Vodosnabduv awe od Vodovod- Skopje	(%)	Vodosnab duvawe od lokalni izvori	(%)
Saraј	35.408	30.731	87	4.677	13

Izvor: Prostoren plan za regionot na Skopje (predlog)

Со регионалниот водовод стопанисува Јавното претпријатие „Водовод и канализација“ Скопје, додека за локалните водоводи се грижи самото население.

На територијата на општината е формирано ЈП „Сарај“ кое засега ги извршува само услугите за собирање на отпад, но во иднина се планира да истото го превземе и управувањето со водоводните како и канализационите системи.

Должината на канализациската мрежа изнесува 15 км со вкупно 600 домаќинства приклучени на системот. Одведувањето на атмосферските води не се контролира, со исклучок на ограничено подрачје кое гравитира кон канал со должина од 1 км.

Јавните комунални претпријатија на Скопје и Сарај постојат независно, со оглед на тоа што имаат различни основачи и нема појава на преклопување во одржувањето на комуналната инфраструктура. Покрај услугата водоснабдување, што се обезбедува за населбите приклучени на системот Рашче, Јавното претпријатие од Скопје нема обврски во однос на одржувањето на постојната канализација во Општината Сарај. Со изградбата на ограноци на водоводниот систем, заради приклучување на неколку села, ќе биде можно да се направи поделба меѓу локалната и регионалната мрежа, со што ќе се обезбедат услови за децентрализирана сопственост и одржување на локалната водоводна мрежа. Делење на одговорностите, исто така, е можно за населбите што се веќе приклучени на регионалниот водоводен систем: може да се утврди институционална поставеност во согласност со законот, со што ќе се обезбедат поквалитетни и поодржливи услуги за населението во регионот на проектот.

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

Здравствена заштита

Во рамките на општината здравствената заштита е организирана само преку приватни здравствени установи. Повеќето амбуланти се лоцирани во состав на станбени објекти/куќи. Приватните амбуланти имаат склучено договори со фондот за здравство за давање на услуги на корисниците на фондот.

Во 2011 година се регистрирани 9 амбуланти за здравствена заштита, 4 стоматолошки ординации и 5 аптеки.

Табела бр.10 Квалитет на здравствени услуги

Zdravstvena organizacija	Naseleno mesto	Vkupna površina (m ²)	Aktivna površina (m ²)	God. na izgradba-	Infrastruktura	Sostojba na objektot
ZO Jeta Medika	Saraj	300	60	1999	da	dobra
ZO Al Hani	Bukovi}	90	90	1994	Nema kanalizacija	dobra
SO Remi Dent	Saraj	250	65	1989	da	dobra
ZO Saraj Medikal	Saraj	140	60	1968	da	dobra
ZO Vita Katerina	Bukovi}	180	50	1960	Nema kanalizacija	Sredno dobra
SO Drita Dent Izet Ismaili	Saraj	500	50	1954	da	dobra
ZOEni Medika Erol	Ra{~e	300	50	1954	da	Sredno dobra
SO Adent	Saraj	140	50	1968	da	dobra
Apteka Saraj Farm	Saraj	60	40	1999	da	dobra
ZO Skendeti	Vaskarci	140	70	1990	Nema kanalizacija	dobra
ZO	Bojane	120	120	2006	da	dobra
ZO	Radu{a	120	120	2006	da	dobra
ZO Humanisti, Ambulanta	Kondovo	120	60	1998	da	dobra
SO Humanisti, Dentist	Kondovo	120	60	1998	da	Dobra

извор: Фонд за здравство на РМ и Општина Сарај

Главни болести кои се лекуваат во примарните здравствени центри се: кардиоваскуларните, респираторните и инфективните заболувања. Во текот на 2006 година, согласно податоците добиени од општина Сарај и Заводот за здравствена заштита, на територијата на општината се регистрирани 1560 инфективни заболувања, од

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

кои 126 лица биле хоспитализирани. Главна причина за смртност кај возрасното население се: малигни заболувања и кардиоваскуларните заболувања.

Социјална заштита

Бројот на корисници кои примаат социјална финансиска помош по домаќинства е 1337. Во рамките на општина Сарај постои едно Советувалиште за жртви на семејно насилство (Верска хуманитарна организација ЕЛ КАЛЕМ) кое нема воспоставено соработка со Локалната самоуправа. Имајќи го предвид фактот дека општина Сарај е релативно млада општина и дека поголемиот број од населението е регистрирано како невработено, во рамките на општина Сарај не постојат институции за деца од предшколска возраст - детски градинки.

Образование, спорт и културата

Образовниот систем во општина Сарај е претставен преку:

- 7 централни основни училишта
- Средно теолошко училиште во Кондово
- Теолошки факултет во Кондово
- Њујорк колеџ - приватен универзитет

Во општина Сарај нема детска градинка, та е во процес на изградба во дворот на ОУ Дитурија - Сарај.

На територијата на општина Сарај се концентрирани голем број на споменици на културата.

Спортско рекреативен центар Сарај (8км.), на устието на реката Вардар на површина од неколку хектари изградени се повеќе спортски терени.

Спортско рекреативен центар Треска (10км.), Западно од градот, близу до патот за Тетово, е лоцирано рекреативно вештачкото езеро "Треска". Водната површина е во вид на стилизирано човечко стапало со должина од 700м. и ширина од 130-300м, Длабочината на езерото е 1.6-3м. . .

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

Кајак патека на 18км. од Скопје. Изградена 1975 г. со најдобри патеки на Балканот за спуст, кајак и кану на диви води. Манифестацијата кајак и кану на диви води непрекинато се одржува од 1969 г. и претставува еден од најквалитетните собирање на кајакарите на диви води во Европа. Учествуваат над 70 кајакари од околу 10 држави. Натпреварот се одржува во месец март, на патеката во Спортско-рекреативниот центар "Матка", на која во 1975 година се одржа Светско првенство во кајак на диви води.

Туристичка понуда и услови за водење бизнис

Во рамките на општина Сарај се наоѓа споменикот на природата Кањон Матка кој е едно од топ туристичките дестинации на Скопје. Во рамките на „Студија за ревалоризација на природните вредности на заштитеното подрачје споменик на природата "КАЊОН МАТКА" е истакнато дека **Кањонот Матка** зафаќа површина од околу 5.000 ха и се наоѓа 15 км југозападно од Скопје. Според морфогенетските карактеристики претставува клисура-пробојница. На овој простор посебно внимание заслужуваат карстните форми - десетте пештери со должина од 20 до 176 метри и двата пропасти со длабочина до 35 метри. Заштитеното подрачје Матка е прогласено за споменик на природата во 1994 година со Одлука на Собранието на град Скопје (Сл. Гласник на Град Скопје бр. 3/94). Од прогласувањето на локалитетот за споменик на природата преземени се низа на активности за уредување на просторот, главно реализирани од спелеолошкото друштво Пеони, со финансиска поддршка на Град Скопје и други донатори

Покрај Матка препорачани места за посета се:

Хусеин Шах-пашината џамија изградена 1553 г. од тип на централно - куполни објекти со квадратна основа, сидана од камен. Прозорците се во три реда обликувани со тули. Традиционалното минаре високо 22,5м. има 80 скали кои водат до галеријата. Местото каде што се наоѓа е наречено "Сарај" по сарајот на Хусеин Шах, што се наоѓал во близината на џамијата.

Црквата Св. Андреја која се наоѓа позади браната Матка, во кањонот на р.Треска во чиј двор е сместен планинарскиот дом со ресторанот. По изградбата на браната Матка во 30-те години на XX век, патот до неа е лесен и пристапен, но во времето кога била изградена, во ЦИВ век, пристапот до црквата бил исклучително тежок. Врз основа на натписот кој се наоѓа на западниот влез од внатрешната страна на објектот се дознава дека манастирската црква ја подигнал вториот син на кралот Волкашин и брат на кралот Марко, Андрејаш во 1388/89 година. Црквата била живописана од страна на зографите митрополитот Јован и монахот Григорие. Кон главната црква, во средината на ЦВИ век била досидана припратата која била живописана во 1559/60 година. Првата фотографија е направена во годините пред војната, на платото пред црквата Св.Андреја - Матка, отприлика на местото каде што сега се наоѓа импровизираното пристаниште за чамците, непосредно пред платото на ресторанот.

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

Црква Св. Недела. Во IV век, неа ја подигнал синот на властелинката Даница, која била ктиторка на црквата Свети Никола во с. Љуботен, властелинот Бојко. Тој истовремено се јавува и како основач на повеќе црковни објекти од Скопската околина. Низ вековите, црквата била разурнувана и повторно обновувана. Од натписот на влезната врата, што датира од крајот на XV век, се дознава дека нејзини возобновувачи биле Милица, потоа Никола заедно со својот татко и со митрополитот Атанасиј.

Врело - најдлабока подводна пештера во Европа

На Матка има десетина спелеолошки објекти, од кои трите најзначајни, Врело, Убава пештера и Крштална, го сочинуваат спелеолошкиот парк “Јовица Гроздановски”. Трите пештери се во непосредна близина и можат да се посетат во една тура. Пештерата “Над Врело” се наоѓа на десната страна во кањонскиот дел на реката Треска (Матка). Се состои од два доминантни канали, со вкупна должина од 150 метри. Во однос на останатите десетина пештери кои се застапени во кањонот Матка, па и пошироко иако со скромни димензии, тоа е една од најбогатите со украси пештери. Од тие причини пештерата “Над Врело” има можности и за туристичка намена. Врело, која е единствена уредена пештера во Македонија, од неодамна е повторно достапна за посетителите и за спелеолозите, откако во 2002 година беше затрупана поради одрон на земја и камења, при пробивањето на патот кон хидроцентралата Матка 2. Пештерата е комплетно осветлена со генератор, а посебен ефект даваат подводните рефлектори во езерата. Утврдено е дека водата во нив доаѓа од Патишка Река. По отворањето, цела година пештерата вриеше од посетители. Во салите се одржуваа културни настани, изложби и хорски манифестации.

Пештера Дона Дука

Пештерата Дона Дука се наоѓа на источните падини на планината Жеден (450.м.н.в.) во близина на селото Рашче. Изградена е во мермеризирани варовници со тријаска старост. За прв пат е истражувана на должина од 200м 1925 година., додека при следните испитувања, вкупната должина на пештерските канали е зголемена на 650м. На некои делови од пештерските канали застапени се и пештерските украси. Во хидрографски поглед, пештерата Дона Дука претставува сува пештера, со незнателна појава на повремени, главно сифонски езерца настанати од водата капница. Особена карактеристика на оваа пештера е сложениот сплет на пештерски канали, изградени на неколку нивоа. Во пештерата истражувана е и рецентната пештерска фауна.

Манастирот Св. Богородица се наоѓа во близината на селото Глумово, на излезот на реката Треска од клисурата, кај селото Матка. Според одредени сознанија, најверојатно го изградил Бојко, син на властелинката Даница, ктиторка на црквата Св. Никола во селото Љуботен, Скопско. Еден натпис во љуботенската црква сведочи за градбата на овој манастир. Се претпоставува дека бил изграден во 1337 година.

Спортско рекреативен центар Сарај, на устието на реката Вардар на површина од неколку хектари изградени се повеќе спортски терени.

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

Како многу битни категории во демографската и економската структура на населението се работната сила и активното население. Од добиените податоци можеме да констатираме дека општината се соочува со сериозен проблем на голема невработеност, односно во иднина општината ќе мора да планира одредени активности за надминување на овој проблем.

Заради географската положба, природните ресурси, културата и традицијата, како и постојните капацитети населението остварува приходи главно од земјоделство и сточарство (одгледување на овци, кози и крави). Обработливите парцели се протегаат на 35% од вкупното земјоделско земјиште, 25% се под пасишта, а остатокот е под шуми. Неколку мали и средни претпријатија се занимаваат со градежништво, јавен превоз, превоз на стоки и јавен транспорт, дрвна како и прехранбена индустрија (главно, преработка на месо). Бројот на вработени во овие претпријатија се движи меѓу 10 и 60. Главни носители на стопанството во општина Сарај се :

- Тиамо с. Шишево, фабрика за преработка на месо и месни производи. Вкупно вработува 10 работника во редовен работен однос;
- Тоска с. Грчец, фабрика за производство на прехранбени производи и слатки. Вкупно вработува 10 работника во редовен работен однос;
- УКА Комерц е семејна компанија за производство на месни производи во Република Македонија уште од 1991, и се наоѓа во еколошката зона на општина Сарај, во с. Љубин. Вкупно вработува 50 работника во редовен работен однос;
- Мали и средни претпријатија кои претежно се занимаваат со градежништво, јавен превоз, превоз на стоки и јавен транспорт, дрвна и прехранбена индустрија (главно, преработка на месо).

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

Табела бр.5 Население: работна сила и стапка на невработеност во општина Сарај

Lokacija	Vkupno naselenie	Rabotna sila	Vработени	Nevработени	Стапка на невработеност	Стапка на вработеност
Општина Сарај	35408	7661	2891	4770	62.26%	37.73%

Извор: Агенција за вработување во Република Македонија

На територијата на општина Сарај активни се голем број на граѓанските организации од кои ги издвојуваме следните здруженија и фондации:

- Здружение Деца на Мирот
- Еколошко друштво БОН-ТОН
- Верска Хуманитарна организација ЕЛ КАЛЕМ
- ЗИП Институт
- Здружение за традиција и култура ВАТРА Е ДЕРВЕНИТ с.Глумово, Сарај
- Планинарско друштво Грика е Дервенит •
- Еко Акција
- КУД Дуфла – Рашче
- Еколошко друштво АМБИЕНТИ
- Здружение Пеливански Клуб ШКИПОЊАТ
- Здружение Пријатели на Свети Спас од Горна Матка
- Фондација за развој на образование и култура ДАУТИ с.Бојане-Сарај Скопје
- Здружение за екологија МЛАДИНА НА ДОЛНО СВИЛАРЕ Сарај Скопје

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

Методологија за изработка за годишната програма

Предлог годишната програма за потребите на етничките заедници во рамките на овој проект, е производ на разговори со претставници на локалната администрација, локални граѓански организации, месни и урбани заедници и граѓани Општина Сарај преку реализација граѓанските форуми.

Оваа комуникација е остварена со поддршка на назначената менторска организација за општина Сарај, ЗИП Институт од Скопје

Претставници од оваа организација учествуваа во процесот на идентификација на групи на граѓани, комуникација со општинското тело и учество на граѓанските форуми.

Граѓанските форуми во општина Сарај беа реализирани по следниов редослед:

- 21 декември 2016 – прва средба во салата на ресторан Ривиера во општина Сарај
- 28 декември 2016 – втора средба во салата на ресторан Ривиера во општина Сарај
- 18 јануари 2016 – трета средба во салата на ресторан Ривиера во општина Сарај
- 25 јануари 2016 – четврта средба во салата на ресторан Ривиера во општина Сарај

На првата средба со граѓани – првиот форум беа направени приоритетните области за општината:

1. Зачувана и одржувана животна средина (со воспоставен функционален систем за собирање на смет)
2. Функционална водоводна и канализациона мрежа
3. Редовен автобуски превоз од населените места до центарот на Скопје
4. Изградени објекти и инфраструктура од областа на културата + Почитување на различностите и меѓуетничките ралации
5. Развиена туристичка понуда и атрактивни туристички локации+ Сарај добро место за бизнис
6. Подобрена на спортската инфраструктура и капацитети за бавење со спорт
7. Подобрена сообраќајна и комунална инфраструктура
8. Унапредени услови во областа на образованието
9. Подобрена здравствена инфраструктура и заштита

Избраните приоритетни области се следни:

- 1..Подобрена сообраќајна и комунална инфраструктураи редовен автобуски превоз (вклучува и функционална водоводна и канализационамрежа)
2. Подобрена здравственаинфраструктура и заштита
- 3.Изградени и/или подобрена инфраструктураодобластана образованието, спортот и културата
4. Развиена туристичкапонуда и услови за водење бизнис

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

За секоја од областите, беше формирана работна група која работеше според однапред утврдена методологија која ги вклучи следниве процеси:

- Идентификување на проблеми во областа
- Анализа /дискусија дали утврдениот проблем е веќе опфатен со некаков документ / стратегија во рамките на единицата за локална самоуправа од Велес
- Дискусија за идентификуваниот проблем, кои целни групи ги опфаќа и дискусија за можни предлог решенија
- Креирање на иницијативи како одговор на дадените проблеми со временска рамка

Континуитетот на работните групи во оваа општина беше на задоволително ниво. На секој од граѓанските форуми учествуваа претставници на институциите за дадените области. Она што е за забележување е дека постојаноста на работните групи е клучен фактор за успешна работа.

Општинското тело делегирано за овој проект, даде поддршка на работните групи за реализација на форумите во општина Сарај.

Оваа предлог годишна програма, очекуваме да биде разгледана во Советот на Општина Сарај, и истата да е разгледана и земена во предвид, при планирање на буџетот за 2018 година. Секако, некои од активностите, можат да се реализираат и тековно, во 2017 година, меѓутоа за поголемите иницијативи каде што е потребна поддршка со ресурси, очекуваме општината и економскиот / бизнис секторот да излезат во пресрет.

Приоритетни активности на општина Сарај дефинирани на граѓанските форуми

1. СООБРАЌАЈНА И КОМУНАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА УСЛУГИ И РЕДОВЕН АВТОБУСКИ ПРЕВОЗ

Во текот на дискусијата беа наведени следниве проблеми:

- Не се чисти снег во зима од Глумово до Матка
- Долна Матка има проблем со легализација на диво-изградените објекти
- Има потреба од отворање на улица околу езеро Треска, како и од Сарај до Матка
- Треба да се асфалтираат на локалните патишта (на пр. патот Глумово матка)
- Да се асфалтираат дупки во сите населени места
- Постои проблем со улично осветлување во населените места (Долан Матка, Љубински пат, итн)
- Има потреба од велосипедска патека од Сарај до Бојане
- Нема сообраќајни знаци и обележување на пеш. Премини
- Долна Матка има проблем со јавниот превозот
- Потребни од поредовни линии за транспорт од/до населените места
- Има проблем со недостаток на вода во висока вода во Матка
- Има проблем со канализација во Матка

Во рамки на работата на работната група, беа дефинирани следните конкретни приоритети и активности

ПРИОРИТЕТ 1	Подобрена комунална и сообраќајна инфраструктура во општина Сарај			
КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ	ЦЕЛНИ ГРУПИ	АКТИВНОСТИ/ЗАДАЧИ од страна на работната група	ПЕРИОД НА СПРОВЕДУВ АЊЕ	СРЕДСТВА

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

1. Изградба на патишта, пополнување дупки на патот	-Општина Сарај -Град Скопје -Министерство за транспорт и врски	1.1. Средби со градоначалникот на о. Сарај, г. Скопје и министерот за Транспорт и Врски	Јан -сеп 2018	Од буџетот на Град Скопје
2. Поставување канализација и во Матка	-Општина Сарај	2.1. Средба со граѓаните од овие делови улици 2.2. Информирање за новости 2.3. Предавање на иницијатива 2.4. Изработка на проектни апликации	Ноември 2017-октомври 2018	Од буџетот на општината Сарај -донатори
3. Подобрување на водоводната мрежа во населените места	-Општина Сарај -ЈП Водовод	3.1. Средба со граѓаните од овие населени места 3.2. Информирање за новости 3.3. Изработка на проектни апликации	Ноември 2017-октомври 2018	Од буџетот на општината Сарај -донатори
4. Подобрување на учинката инфраструктура за полесно движење на пешаците	-Општина Сарај - град Скопје -Министерство за транспорт и врски	4.1. Средби со градоначалникот на о. Сарај, г. Скопје и Министерот за транспорт и врски 4.2. Предавање на иницијатива за подобрување на ул. инфраструктура 4.2. Изработка на проектни апликации	Јануари 2018-Октомври 2018	Од буџетот на општината Сарај и од Мин. Т. и В.
5. Редовно одржување на уличното осветлување	-Општина Сарај -ЈКП	5.1. Средби со градоначалникот на о. Сарај, г. Скопје и ЈКП 5.2. Предавање на иницијатива одржување на ул. осветлување	Јануари 2018-Октомври 2018	Од буџетот на општината Сарај

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

6. Редовен јавен транспорт од населените места до центар на градот	-Општина Сарај -ЈСП	6.1.Средби со градоначалникот на о. Сарај, и ЈСП 6.2. Предавање на иницијативата	Јануари 2018-Октомври 2018	Од буџетот на општината Сарај и од ЈСП
--	------------------------	---	----------------------------	--

2. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Во текот на работата беа идентификувани следниве проблеми:

- Нема здравствени приватни и јавни организации во селата на општината
- Нема јавна здравствена институција

Во рамки на работата на работната група, беа дефинирани следните конкретни приоритети и активности

ПРИОРИТЕТ 2	Подобрена здравствена заштита и здравствена инфраструктура во Општина Сарај			
КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ	ЦЕЛНИ ГРУПИ	АКТИВНОСТИ/ЗАДАЧИ од страна на работната група	ПЕРИОД НА СПРОВЕДУВАЊЕ	СРЕДСТВА
1. Отворање на амбуланта и аптека во 5 населени места	-Општина Сарај -Министерство за здравство	1.1. Средби со градоначалникот на о. Сарај, 1.2. Подготовка на анализа на изводливост 1.2. Предавање на иницијатива за отворање на амбуланта и аптека во 5 населени места	Ное 2017-Дек 2018	-Од буџетот на општината Сарај - Министерство за здравство

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

2. Отворање на Здравствен дом во Сарај	-Општина Сарај -Министерство за здравство	1.1. Средби со градоначалникот на о. Сарај, 1.2. Подготовка на анализа на изводливост и план за градба 1.2. Предавање на иницијатива за изградба на Здравствен дом	Фев - Дек 2018	Од буџетот на општината Сарај -Донации од Локални бизниси
3. Информативна кампања за населението за препознавање на симптомите на различни здравствени проблеми	-Општина Сарај -Министерство за здравство - Локални здруженија	1.1. Средби со градоначалникот на о. Сарај, г. 1.2. Осмислување на Кампања 1.3. Поддршка во наоѓањето на финансиска поддршка	Јан - Дек 2018	Од буџетот на општината Сарај -Од грант поддршка

3. ТУРИСТИЧКА ПОНУДА И ВОДЕЊЕ БИЗНИС

Во текот на работата беа идентификувани следниве проблеми:

- Голем процент на невработени во општината
- Општина Сарај има потреба од да биде добро место за бизнис
- Езеро Треска и просторот околу езерото не се средени
- Иако има потенцијал, Сарај нема разновидна туристичка понуда
- Неискористеност на Кањонот Матка и другите природни убавини како туристичка атракција.
- Некаваликуван кадар

Од Стратегија за развој на туризмот во град Скопје за периодот 2009-2013 година следниве проблеми се однесуваат и за општината Сарај

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

- Недоволна истраженост и промовираност на историските локалитети;
- Немање на календар на посети;
- Недоволна промоција: брошури, туристичко списание, рекламни спотови, паноа;
- Исполитизираност на туризмот;
- Непостоење на доволно приказни за градот и неговите споменици како дел од брендирањето;
- Лоша инфраструктурна поврзаност со туристичките локалитети (природни, културно –историски, археолошки);
- Недоволен број на паркиралишта, околу туристичките локалитети во градот;
- Стара и оштетена сигнализација и сигналитика на археолошките локалитети, историските, културните и природните споменици;
- Недостаток на санитарни објекти и неодржување на малкуте постоечки;
- Неуреденост на туристичките локалитети (хортикултурно, инфраструктурно);
- Недоволно едуцирани кадри во дејноста (недоволно познавање на странски јазици, општа неинформираност);
- Вработување во туризмот и угостителството на лица кои немаат соодветно образование;
- Недоволно изградена свест за зачувување и одржување на материјалните, културните и природните добра;
- Недостаток од професионална и континуирана обука на туристичките водичи;
- Недоволна координација помеѓу јавниот и приватниот сектор;
- Неорганизирано приватно сместување;
- Туристичките агенции не располагаат со туристичка програма по сегменти на туристичка понуда;

Во рамки на работата на работната група, беа дефинирани следните конкретни приоритети и активности:

Развиена туристичка понуда и добро место за развој на бизнисот во општина Сарај				
ПРИОРИТЕТ 3				
КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ	ЦЕЛНИ ГРУПИ	АКТИВНОСТИ/ЗАДАЧИ од страна на работната група	ПЕРИОД НА СПРОВЕДУВА ЊЕ	СРЕДСТВА

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

1. Промовирање на нови туристички локалитети	-Општина Сарај -Министерство за култура - Здруженија - Град Скопје -Агенција за промоција на туризмот -граѓани на Сарај	1.1.Анализа на фактичка состојба преку поканување на сите засегнати на заеднички состанок 1.2. Дефинирање на план за промовирање	Сеп 2017-Дек 2018	Од буџетот на Град Скопје -Агенција за промоција на туризмот
2. Привлекување на домашни и странски инвестиции	-Општина Сарај -Министерство за економија -Град Скопје	2.1. Средби со градоначалникот на о. Сарај, г. Скопје, Агенција за привлекување на странски инвестиции и Министерот за економија	Јан - Дек 2018	Од буџетот на Министерство за економија
3. Реконструкција на Паркот Сарај	-Општина Сарај -Министерство за економија -Град Скопје Агенција за млади и спорт	3.1. Средби со градоначалникот на о. Сарај, г. Скопје, 3.2. Агенција за млади и спорт	Јан - Дек 2018	Од буџетот Министерство за Економија
4. Реновирање на Ееро Треска	- Општина Сарај - Град Скопје - Завод за вработување -Агенција за промоција на туризмот	4.1. Средби со градоначалникот на о. Сарај, г. Скопје 4.2. Поддршка во аплицирање за проекти	Сеп - Дек 2018	-Завод за вработување -Агенција за промоција на туризмот

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

5. Подобрување на условите на Локалитет Матка	<ul style="list-style-type: none"> - Општина Сарај - Град Скопје - Спелеолошко друштво Пеони -Агенција за промоција на туризмот 	5.1. Средби со градоначалникот на о. Сарај, г. Скопје, СД Пеони 5.2. Средби со туристички оператори 5.3. Поддршка во аплицирање за проекти		
---	---	--	--	--

4. ОБРАЗОВАНИЕ, СПОРТ И КУЛТУРАТА

Во текот на работата беа идентификувани следниве проблеми:

- Недостасува настрешница пред ОУ Дитурија во с. Љубин
- Игралиште за деца во сите села во општина Сарај
- Има потреба од реновирање на базен во парк Сарај
- Нема спортска сала во ПОУ Дитурија Љубин
- Има потреба од подобрување на услови со сите ОУи
- Нема библиотека, греење во многу училишта
- Има потреба од отворање на предшколска установа
- Потреба од финансии за организирање на културни настани, фестивали на годишно ниво, презентација на различни култури
- Нема средства за печатење на преведени учебници на босански јазик
- Има потреба од почитување на меѓусебните разлики
- Нема средства за изработка на носии за КУД Љубин
- Нема домови на култура

Во рамки на работата на работната група, беа дефинирани следните конкретни приоритети и активности

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

ПРИОРИТЕТ 4		Изградена и/или подобрена инфраструктура од областа на образованието, спортот и културата		
КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ	ЦЕЛНИ ГРУПИ	АКТИВНОСТИ/ЗАДАЧИ од страна на работната група	ПЕРИОД НА СПРОВЕДУВА ЊЕ	СРЕДСТВА
1. Изграден повеќенаменски објект од цврста градба (за активност од областа на образованието, културата, спортот, конфернциски туризам граѓанскиот сектор)	-Општина Сарај - Здруженија - Град Скопје -ОУи -Спортски друштва -Агенција за млади и спорт -Министерство за Култура	1.1. Средби со градоначалникот на о. Сарај, г. Скопје, 1.2. Агенција за млади и спорт	Јан -Дек 2018	Од буџетот на општина Сарај -Агенција за млади и спорт
2. Изградба на настрешница на влезот на ОУ Дитурија населено место Љубин	-Општина Сарај -Министерство за образование	2.1. Средби со градоначалникот на о. Сарај, г. Скопје, и Министерот за образование	Јан - Дек 2018	Од буџетот на Министерство за образование
3. Нагледни средства во воспитно-образован процес за ученици од босанско потекло	-Општина Сарај -Министерство за образование	2.1. Средби со градоначалникот на о. Сарај, г. Скопје, и Министерот за образование	Јан - Дек 2018	Од буџетот на Министерство за образование

Годишна програма за заеднички интереси на етничките заедници на општина Сарај

4. Отворање на предучилишна установа во населено место Љубин	- Општина Сарај - Министерството за труд и социјала	4.1. Средби со градоначалникот на о. Сарај, Министер за Т и С	Сеп - Дек 2018	Од буџетот на Министерство то за труд и социјала
5. Набавка на носии за културно уметничко друштво во населено место Љубин	- Општина Сарај - Бизнис сектор -донатори	5.1. Поддршка во аплицирање за проекти	Март 2017-јуни 2017	-Проект од донатори